

Sporadiska läslyckor

De flesta av oss söker sig i dessa tider förr eller senare till bokhandeln för att köpa julklappar till släkt och vänner. En bok är i och för sig ett säkert val, men det svåra är som bekant att köpa rätt bok åt rätt person. Vill min sväger alls veta hur den perfekta gentlemanen skall klä sig, orkar min faster verkligen läsa en bok till om hur man bearbetar minnet av sin avlidna mor, och ja, skall jag ta mina döttrar på allvar då de säger att Harry Potter är djävla långrandig läsning.

Men träffar vi rätt så är det mödan värt. Vem av oss har inte under gångna julhelger något okoncentrerat börjat läsa en bok som vi fått till gåva och plötsligt funnit att detta ju var någonting alldeles fascinerande. En bra bok behöver inte förändra ens liv, men den lämnar vanligen efter sig en flora av associationer och tankar, som dyker upp varje gång man bläddra i boken eller blott ägnar den en tanke.

Är läsoplevelsen stark minns vi även platsen och tidpunkten då vi läste boken. Boken fungerar därmed som en genväg till vårt eget förflutna. Mika Waltaris roman *Sinuhe* betyder för mig en promenad över isen till Sveaborg en kall och solig söndag i mars 1980. Jag hade läst färdigt boken samma morgon och minns ännu tydligt hur jag reflekterade över kontrasten mellan mina tankar och den bitande vårvinterkölden.

Jag gör nuförtiden gärna anteckningar i marginalen för att underlätta senare läsning och ofta finner just dessa böcker sin väg till mitt nattduksbord. Det är ett billigt och framförallt oförargligt nöje att – säg en lämpligt sysslös lördag – kasta sig på sängen, rycka ut en bok ur den ostadiga högen och utan omsvep slå upp en tankeväckande mening eller ståndpunkt.

Ur professor Jarl Galléns postumt utgivna *Finland i det medeltida Europa* brukar jag ibland söka fram påminnelsen om hur felaktigt det är att tro ”att det svenska språket i Finland historiskt sett skulle tillhöra den svensktalande befolkningen allena”. Svenskan var – och är, vill jag tillägga – så intimt förbundet med vårt lands öden att språket historiskt tillhör hela Finlands folk.

Av Göran Tunströms böcker äger jag endast en luggsliten version av *Juloratoriet* och en samling *Krönikor* publicerade i ett par rikssvenska arbetartidningar. Sanningen är att jag inte har läst alla krönikorna – det aktuella blir så snabbt inaktuellt – men i en av dem som jag har konsumerat finns följande karakterisering av en ambassadör om skillnaden mellan stora och små nationer. ”Det är ingen skillnad. Varje land styrs av ungefär tusen personer och de håller alla cocktailglasen på ungefär samma sätt.”

Montaignes *Essayer* är den okoncentrerade läsarens räddning, åtminstone för mig som ruvar på en häändig pocketupplaga i ypperlig svensk översättning av Jan Stolpe. Jag har förstås mina favoritavsnitt, såsom Montaignes dråpliga beskrivningar av alla sina egna svagheter, vilka torde kännas träffande för varje ärlig läsare.

Men lika stort utbyte har man av hans rikliga hänvisningar till antika tänkare, som inte enbart består av citat utan ofta är genuint nyskapande. Montaigne tror inte riktigt på sina lärofäder och avfärdar dem gärna med en kvick invändning, för att sedan associera fritt vidare kring någon nära eller, vilket är lika vanligt, ytterst fjärran fråga.

Att försöka hitta en röd tråd i den karusellen är inte värt besväret. Montaignes insikt om de tillfälliga infallens betydelse har betecknats som psykoanalytisk och antagligen är det just dessa

förskjutningar som får en att nicka instämmande. Så fungerar ju vårt eget medvetande, i synnerhet när det handlar om sporadiska läslyckor.

Henrik Meinander, Hufvudstadsbladet (HBL) 15.12.2001